ECLI:LV:AT:2021:1221.C33321015.13.S
Lieta Nr. C33321015, SKC–8/2021
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts

S P R I E D U M S

Rīgā 2021.gada 21.decembrī

Senāts šādā sastāvā:
senators referents Valerijs Maksimovs,
senatore Ļubova Kušnire,
senatore Inta Lauka
izskatīja rakstveida procesā civillietu sakarā ar MSIA „CP WORLD" maksātnespējas procesa administratora kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2018.gada 6.jūnija spriedumu MSIA „CP WORLD" prasībā pret SIA „HOCHTIEF Solutions Baltics", Vācijā reģistrēto AS „HOCHTIEF Solutions AG" un SIA „HOCHTIEF Solutions Baltics" pretprasībā pret MSIA „CP WORLD" par parāda piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2014.gada 27.janvāra spriedumu pasludināts SIA „CP World" maksātnespējas process, par administratoru ieceļot Rolandu Rottu.

Ar Liepājas tiesas 2018.gada 16.janvāra lēmumu par maksātnespējīgās SIA „CP WORLD" administratoru iecelts Kalvis Vanags.

[2] Maksātnespējīgās SIA „CP WORLD" administrators 2015.gada 7.maijā cēlis prasību pret SIA „HOCHTIEF Solutions Baltics" un Vācijā reģistrēto AS „HOCHTIEF Solutions AG" par parāda piedziņu, kurā, pamatojoties uz Civillikuma 1587.pantu un 2257.panta otro daļu, lūdzis piedzīt solidāri no atbildētājiem parādu 1 119 218,12 EUR un noteikt prasītājai tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei saņemt likumiskos procentus no parāda summas.

Prasības pieteikums pamatots ar šādiem apstākļiem.

[2.1] Starp SIA „CP WORLD" un SIA „HOCHTIEF Solutions Baltics" (pirms nosaukuma maiņas – SIA „ HOCHTIEF Solutions Latvia") 2012.gada 26.jūnijā noslēgta vienošanās par piegādātāju apvienības „HOCHTIEF Solutions, CPW" izveidošanu kopīgai pieteikuma iesniegšanai un kopīgai dalībai VAS „Latvijas Valsts ceļi" izsludinātajā iepirkumā, tostarp, objektā „Autoceļa P32 Augšlīgatne – Skrīveri 28,91 – 36,54 km rekonstrukcija" (turpmāk - objekts). Vienošanās norādīts, ka SIA „HOCHTIEF Solutions Latvia" darbojas kopā ar tās 100 % kapitāla daļu īpašnieku Vācijā reģistrēto AS „HOCHTIEF Solutions AG".

Turklāt starp piegādātāju apvienību „HOCHTIEF Solutions, CPW" un Vācijā reģistrēto AS „HOCHTIEF Solutions AG" 2012.gada 21.augustā un 2012.gada 23.augustā noslēgti sabiedrības līgumi, kuros līguma dalībnieki apņēmušies veikt iepirkuma līguma izpildi saskaņā ar iesniegto konkursa piedāvājumu iepirkumam objektā „Autoceļa P32 Augšlīgatne – Skrīveri 28,91 – 36,54 km rekonstrukcija".

Starp piegādātāju apvienību „HOCHTIEF Solutions, CPW" kā ģenerāluzņēmēju un SIA „CP WORLD" kā apakšuzņēmēju 2012.gada 20.septembrī noslēgts līgums Nr. 001 par darbu veikšanu un materiālu piegādi.

Saskaņā ar līguma Nr. 001 4.paragrāfa 4.punktu piegādātāju apvienība ietur no katra maksājuma 10 % drošības naudu, kuru atmaksā apakšuzņēmējam pēc garantijas laika beigām ar nosacījumu, ka nav trūkumu un pieteiktu pretenziju attiecībā uz veiktajiem darbiem.

[2.2] MSIA „CP WORLD", pamatojoties uz 2012.gada 20.septembra līgumu Nr. 001, ir veikusi darbus un piegādājusi materiālus objektā. Savukārt SIA „HOCHTIEF Solutions Baltics" nav pilnīgi apmaksājusi vairākus rēķinus, kuriem iestājies samaksas termiņš. Pie nesamaksāto rēķinu parāda 737 085,68 LVL (1 048 778,44 EUR), jāpieskaita arī no prasītājas ieturētā drošības nauda 49 505,29 LVL (70 439,68 EUR). Šī summa veidojusies, piegādātāju apvienības vadošajam dalībniekam apmaksājot akceptētos prasītājas rēķinus par paveiktajiem darbiem un piegādātajiem materiāliem objektā, un veicot drošības naudas ieturējumu.

[2.3] Prasītājai ir zināms, ka VAS „Latvijas Valsts ceļi" objektā veiktos darbus ir pieņēmusi un akceptējusi, piegādātāju apvienībai parakstot darbu pieņemšanas un nodošanas aktus. Tāpat VAS „Latvijas Valsts ceļi" regulāri veica naudas pārskaitījumus piegādātāju apvienības vadošajam dalībniekam SIA „HOCHTIEF Solutions Baltics". Taču samaksu piegādātāju apvienības vadošā dalībniece prasītājai joprojām nav veikusi.

[3] SIA „HOCHTIEF Solutions Baltics" 2016.gada 6.aprīlī cēlusi pretprasību pret MSIA „CP WORLD" par parāda 224 364,10 EUR un likumisko nokavējuma procentu 19 879,27 EUR par laiku no 2013.gada 25.marta līdz 2014.gada 27.janvārim piedziņu.

[4] Ar Rīgas rajona tiesas Jūrmalas tiesu nama 2017.gada 25.janvāra spriedumu prasība noraidīta, bet pretprasība apmierināta daļēji. Tiesa nospriedusi piedzīt no MSIA „CP WORLD" SIA „HOCHTIEF Solutions Baltics" labā naudas līdzekļus 224 364,10 EUR un tiesas izdevumus 3844,33 EUR, kopā 228 208,43 EUR.

Pretprasība daļā par likumisko nokavējuma procentu 19 879,27 EUR piedziņu noraidīta.

[5] Izskatījusi lietu sakarā ar MSIA „CP WORLD" administratora apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2018.gada 6.jūnijā nosprieda prasību un pretprasību noraidīt. No MSIA „CP WORLD" SIA „HOCHTIEF Solutions Baltics" labā piedzīti ar lietas vešanu saistītei izdevumi 20 000 EUR.

Spriedums daļā, par kuru ierosināta kasācijas tiesvedība, pamatots ar šādiem motīviem.

[5.1] Lietā nav strīda, ka būvniecības darbus objektā SIA „CP WORLD" kā apakšuzņēmēja veikusi, pamatojoties uz 2012.gada 20.septembrī

noslēgto līgumu Nr. 001.

[5.2] Atbildētāja atzinusi izrakstītos rēķinus saskaņā ar aktiem Nr. 1 (2012.gada 11.oktobra rēķins Nr. 3.8.3/12-0010 par izpildītajiem darbiem, no kuriem nesamaksātā daļa ir 265,11 LVL), Nr. 2 (2012.gada 12.novembra rēķins Nr. 3.8.3/12-0012 par izpildītajiem darbiem, no kuriem nesamaksātā daļa ir 24 982,41 LVL), Nr. 3 (2012.gada 5.decembra rēķins Nr. 3.8.3/12-0016 par izpildītajiem darbiem par kopējo summu 42 460,06 LVL, kas nav samaksāts) un Nr. 4 (2012.gada 21.decembra rēķins Nr. 3.8.3/12-0018 par izpildītajiem darbiem par kopējo summu 45 284,60 LVL, kas nav samaksāts), taču, tos apmaksājot, ieturējusi garantijas maksājumus.

Tā kā SIA „CP WORLD" nebija saņēmusi bankas garantiju, ieturējumi no prasītājai paredzētajiem maksājumiem izdarīti tiesiski un saskaņā ar pušu starpā noslēgto līgumu.

[6] Kasācijas sūdzībā MSIA „CP WORLD" administrators lūdzis atcelt spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība par 1 119 218,12 EUR piedziņu un piedzīti no prasītāja ar lietas vešanu saistītie izdevumi 20 000 EUR un lietu šajā daļā nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzībā attiecībā uz sprieduma daļu, par kuru ierosināta kasācijas tiesvedība, norādīti šādi apsvērumi.

[6.1] Tiesai vajadzēja piemērot Maksātnespējas likuma 63.panta trešo daļu, jo līdz ar prasītāja maksātnespējas procesa pasludināšanu, atbildētājam ir pienākums atmaksāt visu no prasītājas ieturēto garantijas naudu.

Tādējādi tiesa nepamatoti atzinusi, ka prasītājai pienākošās ieturētā drošības nauda 49 505,29 LVL (70 439,68 EUR) nav jāatmaksā.

[6.2] Augstākās tiesas judikatūrā ir noteikts, ka, pasludinot prasītāja maksātnespējas procesu, ievērojot prasītāja kā maksātnespējīgā subjekta statusu, ieturētā garantijas nauda ir atmaksājama, ņemot vērā, ka ar maksātnespējas procesa pasludināšanu ir iestājies izpildes termiņš visām prasītāja saistībām. Līdz ar to jau ir skaidri noteikts, ka ieturētās garantijas naudas, pasludinot prasītājam maksātnespējas procesu, ir atmaksājamas.

[7] Apelācijas instances tiesas spriedums daļā, ar kuru noraidīta pretprasība pret MSIA „CP WORLD" par parāda piedziņu, kasācijas kārtībā netika pārsūdzēts un ir stājies likumīgā spēkā.

[8] Ar Augstākās tiesas Senāta 2019.gada 28.janvāra rīcības sēdes lēmumu ierosināta kasācijas tiesvedība par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2018.gada 6.jūnija spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība par garantijas naudas piedziņu un no MSIA „CP WORLD" piedzīti tiesāšanās izdevumi. Pārējā sprieduma daļā atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību.

Motīvu daļa

[9] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas spriedumu pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums daļā, par kuru ierosināta kasācijas tiesvedība, atstājams negrozīts, bet kasācijas sūdzība noraidāma.

[9.1] Izskatāmais jautājums ir par to, vai ieturējumi no prasītājai paredzētajiem maksājumiem izdarīti tiesiski. Senāts turpmāk izklāstīto motīvu dēļ piekrīt pārsūdzētā sprieduma atziņai, ka no prasītājas, kura nav saņēmusi bankas garantiju, saskaņā ar pušu starpā noslēgto līgumu līdzekļu ieturējums ir tiesisks.

[9.2] Būvniecības likuma (zaudējis spēku 2014.gada 1.oktobrī) 33.panta trešā daļa noteica, ka katrs būvniecības dalībnieks [..] savas līdzdalības ietvaros saskaņā ar šo likumu un Civillikumu ir atbildīgs par zaudējumiem, kas radušies Vispārīgajos būvnoteikumos noteiktajā garantijas laikā, ja savstarpēji noslēgtajos līgumos nav paredzēts citādi. Savukārt atbilstoši Ministru kabineta noteikumu Nr. 112 „Vispārīgie būvnoteikumi" (izdoti saskaņā ar šā likuma 2.panta ceturto daļu, zaudējuši spēku 2014.gada 1.oktobrī) 164.punktam būvobjekta pieņemšanas aktā nosaka ar pasūtītāju saskaņotu termiņu, kurā būvuzņēmējs par saviem līdzekļiem novērš būvdarbu defektus, kas atklājušies pēc būvobjekta nodošanas.

Norādīto būvniecības jomu regulējošo tiesību normu (kas bija spēkā laikā, kad noslēgts būvniecības līgums) formulējums dod pamatu secinājumam, ka būvuzņēmējam (turpmāk arī – būvnieks) noteikta mantiska atbildība par nekvalitatīvi izpildītiem darbiem, proti, par to neatbilstību būvnormatīvu un objekta drošas ekspluatācijas prasībām vismaz divu gadus pēc šo darbu nodošanas pasūtītājam. Tas, protams, nenozīmē, ka puses nevarētu brīvi vienoties par ilgāku garantijas laiku.

No minēto tiesību normu teksta izriet arī jēdziena „būvdarbu kvalitātes garantijas termiņš" skaidrojums, un ar to saprot pušu pielīgtajā laika posmā atklāto būvdarbu defektu (bojājumu) novēršanu uz paša būvnieka rēķina. Respektīvi, garantijas laiks ir paredzēts, lai būvnieks segtu izdevumus, kas pasūtītājam rodas gadījumā, ja šajā laikā konstatētie būvdarbu defekti netiek novērsti (sk. *Senāta 2021.gada 12.oktobra sprieduma lietā Nr. SKC-9/2021 (ECLI:LV:AT:2021:1012.C28386415.7.S) 7.punktu*).

[9.3] Lietā nav strīda, ka saskaņā ar līgumu Nr. 001 puses uz savstarpējas vienošanās pamata ietvērušas blakus noteikumus, ar kuriem: 1) SIA „CP WORLD" apsolīja, ka, ja darbu kvalitātes pārbaudē atklāj defektu, tā ar saviem spēkiem un uz sava rēķina novērš defektus, 2) garantijas laiks ir 61 mēnesis pēc visu SIA „CP WORLD" veikto darbu pieņemšanas no piegādātāju apvienības „HOCHTIEF Solutions, CPW" puses, 3) piegādātāju apvienībai „HOCHTIEF Solutions, CPW" piešķirtas tiesības ieturēt savā rīcībā no katra maksājuma drošības naudu – 10 %, kuru ieturēšanu var aizvietot ar AAA reitinga bankas garantiju, kā arī ieturēt vēl 5 % kā garantijas naudu līguma saistību pilnīgai izpildei, kuru ieturēšanu var aizvietot ar AAA reitinga bankas garantiju. Tāpat līguma Nr. 001 2.pielikuma 4.2.punktā puses paredzēja, ka, ja netiek nodrošinātas bankas garantijas, piegādātāju apvienība „HOCHTIEF Solutions, CPW" ir tiesīga garantijas summu ieturēt no SIA „CP WORLD" paredzētajiem maksājumiem.

To ievērojot, būvniecības līgumā noteikto saistību izpildes nodrošinājumu ir pamats vērtēt kā piemērotu un efektīvu instrumentu pasūtītāja tiesību un interešu aizsardzībai pret tādiem papildu izdevumiem, kas var rasties gadījumā, ja pielīgtajā garantijas termiņā tiek atklāti būvdarbu defekti, kurus būvuzņēmējs pats saviem spēkiem un par saviem līdzekļiem nenovērš.

Garantijas naudas ieturējums tāpat kā bankas garantija, kredītvēstule vai apdrošināšana ir kļuvusi par neatņemamu būvniecības procesa sastāvdaļu, kas pilda būvnieka saistību pret pasūtītāju pienācīgas izpildes nodrošinājumu. Parasti, ja nav īpašu noteikumu, tā ir būvnieka izvēle, kādu nodrošinājuma veidu piedāvāt, jo pasūtītāja interese tiek pietiekami aizsargāta ar katru no tiem. Nav šaubu, ja nodrošinājuma funkciju pilda bankas garantija, kredītvēstule vai apdrošināšana, būvnieka maksātnespējas gadījumā būvniekam nav un nevar būt kādas prasījuma tiesības pret trešo personu, kas sniegusi nodrošinājumu būvnieka saistībām. Būvnieka saistību pret pasūtītāju nodrošinājuma tiesiskā daba nav atkarīga no izvēlētā nodrošinājuma veida, tāpēc būvniekam garantijas laika posmā prasījuma tiesības uz ieturēto naudu, kas atrodas pie pasūtītāja, arī nevar rasties (sk. *Senāta 2021.gada 12.oktobra sprieduma lietā Nr. SKC-9/2021 (ECLI:LV:AT:2021:1012.C28386415.7.S) 8.punktu*).

Tādējādi var rezumēt, ka tiesisku pamatu ieturējuma naudas atprasīšanai būvnieks iegūst, izpildoties šādiem priekšnosacījumiem: 1) līgumā noteiktajā garantijas laikā būvdarbu defekti vispār netiek atklāti; 2) konstatētos defektus būvnieks novērš pats saviem spēkiem; 3) izmaksas, kas nepieciešamas defektu novēršanai, ir zemākas, nekā pasūtītāja šim nolūkam ieturētie un pēdējā rīcībā esošie naudas līdzekļi. (sk. *Senāta (paplašinātā sastāvā) 2021.gada 14.septembra sprieduma lietā Nr. SKC-3/2021 (ECLI:LV:AT:2021:0914.C12285316.2.S) 8.3.punktu*).

[9.4] Par nepamatotu atzīstams kasācijas sūdzības iesniedzēja arguments, ka tiesai, izskatot konkrēto lietu, bija jāpiemēro Maksātnespējas likuma

63.panta trešās daļas noteikumi.

Atbilstoši šā likuma 63.panta trešajai daļai parādnieka saistības, kuru izpildes termiņš iestājas pēc dienas, kad pasludināts juridiskās personas maksātnespējas process, uzskatāmas par tādām, kurām izpildes termiņš iestājies juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienā.

Minētā norma, kurā noteiktas tiesiskās sekas, kādas attiecībā uz paša parādnieka saistību izpildes termiņu iestājas juridiskas personas maksātnespējas procesa pasludināšanas dienā, piemēram, parādniekam izbeidzas līgumā vai likumā paredzēto procentu maksāšanas pienākums, nav piemērojama, vērtējot parādnieka prasījumu pret otru līgumslēdzēju par saistību pirmstermiņa izbeigšanu (sal. *Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018.gada 27.jūnija sprieduma lietā Nr. SKC- 196/2018 (ECLI:LV:AT:2018:0627.C31307815.1.S) 12.punktu*).

Maksātnespējas likuma 63.panta trešās daļas noteikums par saistību izbeigšanos nav tulkojams tādējādi, ka ar būvniekam pasludinātu maksātnespēju tiktu atceltas izpildīto būvdarbu kvalitātes prasības un ka garantijas termiņš, kurā būvniecības defekti varētu parādīties, būtu atzīstams par izbeigušos. Šī norma pirms termiņa neatceļ būvniecības garantijas prasības.

Maksātnespējas likuma mērķis ir kreditoru kopuma interešu aizsardzības labad nodrošināt parādnieka mantas saglabāšanu un pavairošanu, tāpēc administratoram šā likuma 101. panta pirmās daļas norma piešķir tiesības atkāpties no tādiem līgumiem, kuri pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas joprojām saista puses un kuru izpilde var samazināt parādnieka mantu (sk. *Senāta (paplašinātā sastāvā) 2021.gada 14 septembra sprieduma lietā Nr. SKC-3/2021 (ECLI:LV:AT:2021:0914.C12285316.2.S) 9.2.punktu*).

Ja būvnieks maksātnespējas dēļ atkāpjas no saistības par saviem līdzekļiem novērst defektus būvobjektā, būtu absurdi apgalvot, ka būvobjekts garantijas prasības ir izturējis vēl pirms garantijas termiņa notecēšanas.

Kā tas norādīts iepriekš, tieši šādām situācijām būvniecības līgumā tiek noteikts saistību izpildes nodrošinājums. Tas, ka par paveiktajiem būvniecības darbiem garantijas ieturējuma nauda atbilstoši līgumam nav aizstāta ar citu nodrošinājumu, piemēram, bankas vai apdrošināšanas sabiedrības izsniegtu garantiju, nenozīmē, ka ieturējuma nauda zaudē saistības nodrošinājuma raksturu.

Kā to jau atzinis Senāts lietā Nr. SKC-3/2021, kurā faktisko un tiesisko apstākļu ziņā ir konstatējama pietiekama līdzība, Maksātnespējas likuma 101.panta pirmās daļas norma ir interpretējama kontekstā ar tiesību saglabāšanas un saistību izpildes principu. Par būvnieka līgumsaistību izpildes nodrošinājumu kalpojošā ieturējama nauda nav atgūstama maksātnespējas procesā un nav iekļaujama parādnieka mantas sastāvā (sk. *Senāta (paplašinātā sastāvā) 2021.gada 14.septembra sprieduma lietā Nr. SKC- 3/2021 (ECLI:LV:AT:2021:0914.C12285316.2.S)*, ja neizpildās pielīgtais tiesiskais pamats ieturējuma naudas atprasīšanai.

[10] Apkopojot iepriekš izklāstīto, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums atstājams negrozīts, bet kasācijas sūdzība noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Senāts

nosprieda

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2018.gada 6.jūnija spriedumu atstāt negrozītu, bet MSIA „CP WORLD" maksātnespējas procesa administratora kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Senators V. Maksimovs

Senatore Ļ. Kušnire

Senatore I. Lauka